

LUCEAFĂRUL

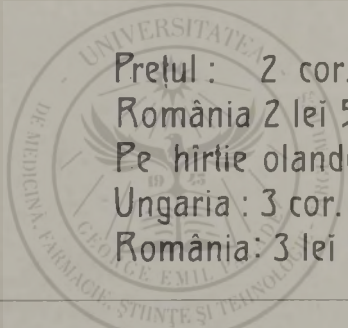

Scenă din „FINTINA BLANDUZIEI”
 Geffä, (ds. H. Cosma) Neera (dna L. Cosma)

15 JUN 1973

OCTAVIAN GOGA.

POEZII

Pretul : 2 cor.
România 2 lei 50 bani.
Pe hirtie olandeză :
Ungaria : 3 cor.
România : 3 lei 50 bani.

A APĂRUT ȘI SE AFLĂ DE VÂNZARE LA LIBRĂRII ȘI LA
Administrația noastră:

Ion Agirbicean : „DELA ȚARĂ” . . . cor. 1.50 România 2 lei
Ion Ciocirlan : „TRAIUL NOSTRU” . . . „ 1.50 „ 2 lei
Al. Ciura : „ICOANE” . . . „ 1.20 „ 1.60 lei
N. Dobrescu : FRAGMENTE privitoare la
„Istoria Bisericii Române” . . . „ 1.20 „ 1.50 b.
Cheltuielile de postă pentru un exemplar 10 fil. România 20 b.
Admin. LUCEAFĂRUL. IV. Zöldfa-u. 7.

DEPOZITE PENTRU UNGARIA și ROMÂNIA:

București: Leon Alcalay, Galați: Negoescu et Manu. Ploiești: Socecu &
„Librăria Națională”, Birlad: N. A. Petroff. — Suceava: „Școala Rom.”
Librăria C. Sfetea. Craiova: Socecu &. Oravița: I. E. Tieranu.
Brăila: Dumit. Ionescu, Iași: Socecu &. Blaj: Tipogr. archidieceș.
Sibiiu: Tipografia Archid. Caransebeș: Librăria diec. Arad: Librăria P. Simtion
Cimpulung; (Bucovina) Gabriel Storfer.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ

SUB DIRECȚIA

Dlor: ALEXANDRU CIURA, OCTAVIAN GOGA, și OCTAVIAN C. TÂSLAUANU.

ORICE REPRODUCERE OPRITĂ.

CLĂCAȘII. *)

Era în miezul zilelor de vară —
Și soarele din drumul lui de pară
Își trimitea săgețile aprinse.
Din briul lui, din haina lui senină
Descopciate finte de lumină
Cădeau sfârmate 'n pulbere de rază
Pe revărsarea țarinei întinse
Și ascuțeau ucigătoare sulii...

— Eu le vedeam înșurubirea lungă,
Cum girboviță 'nțet înaintează,
Cum stăruiind prin holdă-și taie uliți
Cerșitorind cu ochii stinși o dungă
De nor pribeag în vinățul din zare,
Iar' secerea 'n trudita ei cărare
Șir așlernea în znopii grei de aur,
Prisosul sfânt de binecuvîntare.

— Erau clăcași: oștenii fără nume
Ce duc războiul mare-al tuturor
Ceî ce se sting în neguri și uitare
Și cad și mor de cruda 'mpovărare
A tuturor durerilor din lume...
Erau alii în slujba lor de clacă,
Ceî osindiți să plîngă și să tacă:
Moșnegi slăbiți, ce scris' avea pe frunte
Zădărnicia plelelor cărunte;
Bârbați slirșiți, cu sufletele moarte,
Cu tot amarul unei vieți deșarte.
Și 'n lung șirag femeile trudite,
Cu ochii stinși, cu sinul supt de trudă,
Înaintău în cale girbovite
De munca lungă, mașteră și crudă.
Cum se lira poporul mut de umbre
Părea o ceată tristă de 'ngropare
Și arșița cădea ucigătoare
Pe-a secerii sclipire ne 'ndurată.

— În urma lor, încet, fără zăbavă,
Ca un blăstăm din vremuri inoptale,
Ca o pedeaps' a veacuri de păcate
Venea stăpînul gliei odrăslite,
Cu zimbetul nădejzii împlinite,
Cu pasul greu de-alita sănătate.
Obrajii lui se aprindeau în pripă
Și 'n ochii lui ardea minia oarbă.
Cînd vre-un moșneag sta locului o clipă,
Tremurător cu mineca să-și șteargă
Sudoarea grea ce-î picura din barbă.

Și se lira poporul mut de umbre,
Nepulnicioasă ceată de 'ngropare.

*

Iar' cînd a fost în ceasul de amiază
Și le-au adus merindea lor amară
Din pine de neghină și săcară,
Ei stău slirșiți, cu ochii duși departe
În adîncimea zărilor deșarte.

— Eu le vedeam înșurubirea lungă
De mucenici nerăsplățiți ai pini,
Ceî logodiți de veacuri cu durerea,
Și două lacrimi mi-au curmat vederea,
Căzînd încet în bulgării țărinii...

— Din ceata lor grăbită se desprinde,
Întreg lăsîndu-și codrul de merinde,
Cu chipul slins o umbră de femeie,
Lîng'un răzor ea stă îngrijorată,
Privește 'n jos și sinul și-l descheie,
Mîngăietor s'apleacă să ridice
Un lâl bălan ce adumbrit de spice
A adormit pe-un așternut de glugă.
Ea blind ridică-l slînd îngenunchiată
Și 'nțet îi dă copilului să sugă...

(*) Din volumul: „Poezii.”

— Cutremurat de clipa asta sfântă,
Un gând simțiam cum sufletu-mi frământă,
Cum mă supune gândul și mă 'ndeamnă,
Poruncitor cum drumul mi-l arată :

Ca un proroc cu fața 'mbujorată
Să cad la poala mamei din țărină
Și sărutindu-i înăsprita mină
Și haina ei de sfântă preacurată,
Genunchii mei să-i plec de îndinare !
Și pe copilul ce zimbește 'n pace,
Înlășurat în scutece sărace,
Eu să-l ridic cu brațele-amîndouă
În strălucirea arșitei din slavă,
În razele ce cad dogoritoare,
Să-l înfrățesc cu vulturul din zare
Și să-l cunun cu doina din dumbravă !

Căci inima purcede să-mi desgroape
Comoara ei de doruri ne 'mplinite
Și simt amarul țarinei robite
Și simt rușinea neagră cum mă 'neacă,
Simt cum lumină 'ncepe să se facă,
Cum moare bezna vechilor păcate
Și sufletul înviorat îmi spune
Că lăutul ăst' al patimii amare
Și-al dorului ce moare 'n așteptare
E solul sfînt . . . infricșatul crainic,
Izbăvitor durerilor străbune.
Și ochii lui ascund în adîncime
Măreața taină nepătrunsă mie
A ciasului cel poruncit să vie,

Să sfarme jalea din viitorime.
— El, cel frumos și frate bun cu glia,
Noū întrupatul suflet de Mesia
Va fi județul ceasului de mine,
Ce 'ntr'un zoril aprins de dimineață
Cu mina lui vitează, îndrăzneală,
Zdrobi-va cartea legilor bătrine.
El va 'ntrupa în strigăt de chemare
Cuvîntul sfînt ce azi adăpostește,
În licăriri de tainice allare,
Biserica nădăjduirii noastre.

Și strigătul într'aripal va crește
Prin plaiuri largi, prin munți purlind cuvîntul
Și va trezi din somnul lui pămîntul
Și rumeni-va zările albastre.

Atunci — în ziua mare-a învierii
Acesli ostași cu fețe ofilite,
Cu zîmbet mort, cu suflete trudite,
Ca 'ntineriți de suflul primăverii
S'or ridica, ei cari au fost străjerii
Amarului și-ai morții și-ai durerii,
Cu brațul greu de greu răsplătirii.
— Toată țarina gliei desrobite
Și munții toți și-adîncurile firii
Vor prăznuî din pacea lor urnite
Infricșata clip' a premenirii,
Cînd suflet noū primește întrupare
Și 'n strălucirea razelor de soare
El hărăzește vremii 'mbătrînite :
Vestmintul noū, de nouă sərbătoare.

Octavian Goga.

CÎRTECUL MEU.

*Nu suferința mea amară
Nici jalea vieții mele grele,
Ardealul însuși plînge 'ntr'una
Și geme 'n cîntecele mele.
Sînt glasuri ce purced din noapte,
Cerșînd în drumul lor dreptate...
Eu investmint numai amarul
Acestor gemete 'nfundate.*

*Izvoarele ce nasc în munte
Și trec cu ropoturi la vale
Cu glasul lor de unde repezi
Plîng numai văierări de jale.
În goana lor fără popasuri
De jghiaburile mari se sfarmă
Și jalea lor clocotitoare
E ca un strigăt de alarmă.*

*Toți codrii revărșați pe coaste
Încep în freamăt să tresară,
Cu frunțile înrouate
Privesc nedumeriți spre țară...
Un glas de buciom par'c'așteaptă,
O flacără să crească 'n zare
Și noaptea 'ntreagă gem intr'una
În dureroasă așteptare.*

*Vijelios se zbate vîntul
Vislînd cu vuiet din aripă,
Și cîntecul de răzbunare
Tot mai puternic se 'nfrîpă.
Răspund ecouri depărtate
Și nori întunecați s'adună,
Cu tunete infricșate
Și prevestire de furtună !*

A. Seca.

SERBĂRILE DIN SIBIIU.

III.

Adunarea generală a societății pentru fond de teatru român. Trebuie să se recunoască că „Societatea pentru fond de teatru“ nu e așa de copleșită de administrație — o boală de care ne-am molipsit de sigur în urma contactului tot mai intim cu cultura ungurească — decît bătrina Asociație, ale cărei procese verbale alcătuiesc o literatură întreagă. La Societatea de teatru par'că stăpînește un spirit mai tînăr de inițiativă mai repede și mai ușoară, care dă manifestărilor acestei societăți mai multă vioiciune și armonie. Aceasta s'a putut vedea și cu prilejul adunărilor generale din urmă, la care o comparație se impunea dela sine. Și ce e mai mult: pe cînd Asociația se îngrădește din ce în ce mai bine în formele goale și pretențioase ale secțiunilor, cari se trudes în zadar să dea viață anemice reviste bilunare, vedem că Societatea de teatru nu crede că s'ar pierde ceva din demnitatea ei, cerind, în anumite chestiuni literare, concursul unor scriitori recunoscuți, deși aceștia nu fac parte din vre-o corporațiune oficială a societății. Trebuie să se spună cît mai des, ca s'o știe odată toți, că societățile noastre culturale nu sînt ale comitetelor și secțiunilor vremelnice, ci ale neamului nostru întreg și că cine se împărtașește de cîntea de a sta în fruntea lor, ia asuprași și răspunderea foarte grea de-a înțelege și de-a satisface aspirațiile și trebuințele adevărate ale acestui neam.

Adunarea generală din anul acesta a Societății de teatru a avut mai multe momente remarcabile în bine și în rău.

Di Vulcan a voit să iasă de data aceasta din cadrele obișnuite ale discursurilor sale de deschidere, a încercat să facă critică literară, părăsind astfel, la bătrînețe, principiile după cari a condus timp de 40 de ani revista „Familia“, și, imprumutînd arme vechi cari nu i se potriveau, a pornit să combată curente mari, de viață puternică.

Rău a făcut dl Vulcan că a părăsit atitudinea pacinică care a fost pînă acum una dintre noatele cele mai simpatice ale îndelungatei sale activități literare. Urmărilor acestei experiențe, pe care noi o regretăm sincer, nu puteam să fie decît foarte durcuroase pentru cel ce o făcea, oricine ar fi fost.

Societatea de teatru a luat acum vre-o cîțiva ani hotărîrea „de a da un caracter literar ședinței prime a adunării generale“, hotărîre ce nu privește discursul de deschidere, ci numai conferențele, cari aș să se fie decît după ter-

minarea discursului și alegerea obicinuitelor comisii. Hotărîrea își are rostul ei, căci ce să se facă în timpul care rămîne, — dar mi se pare că printr'însa se face cea mai mare nedreptate și publicului și mai ales conferențiarilor. A asculta în zăduful zilelor de vară, după discursul de deschidere, încă două sau poate chiar trei conferențe, nu poate fi nici plăcut nici folositor, iar bieții conferențiarî sint osîndiți la cea mai îngrată muncă ce se poate închipui, trebuind să vorbescă înaintea unui public obosit, care cu toată bunăvoința nu poate să-i asculte cu atenția cuvenită. E deci aici o lipsă de considerație față de munca conferențiarilor, de sigur cea mai prețioasă și al cărei efect n'ar trebui, prin urmare, să fie slăbit în chipul acesta. Da, dacă n'ar fi banchetul adunărilor obișnuite, după plăcerile căruia, cum s'a putut vedea în atîtea rînduri, e greu să mai întrunești publicul spre a asculta o conferență!

Conferențele anului acestuia aș fost amîndouă foarte potrivite. Întîi a vorbit dl H. Petra-Petrescu despre „Wilhelm Tell“ a lui Schiller, arătînd în introducere însemnătatea pe care ar putea s'o aibă pentru literatura noastră traducerea bune din scriitorii clasici ai literaturii universale, pe urmă dl. Dr. I. Borcia a expus minunatele idei ale celui mai genial poet și cugetător al neamului nostru cu privire la arta dramatică și la teatrul românesc, idei cuprinse în articolele pu-

blicate decînd de dl I. Scurtu subtitlul „Scrieri politice și literare“ — ale lui Eminescu

A doua ședință e conștientă și conștientă rapoartelor asupra activității comitetului în anul din urmă. Din aceste rapoarte încă se poate vedea că, în adevăr, Societatea lucrează din ce în ce mai intensiv și după un plan care se lămurește

Mateiu Voilean.

tot mai bine, la realizarea scopurilor sale. Momentele principale, asupra cărora trebuie să se îndrepte cele mai vii stăruințe ale Societății, rămân: crearea unui repertoriu pentru publicul nostru și creșterea citorva actori. Cu bucurie vedem că în timpul din urmă s'au făcut pași destul de însemnați în amândouă aceste direcții. S'a publicat concursul de piese care, ce e drept, n'a dat rezultate pozitive. Cu toate acestea, comitetul nu și-a pierdut nădejdea, ci așteaptă dela un nou concurs, care poate fi în orice caz un nou îndemn la lucru pentru tinerii noștri scriitori, un seceriș mai bun. În raportul secretarului mi se pare că ne amintia și de îngheharea unui repertoriu pentru publicul nostru din piesele vechi și nouă ale literaturii noastre, dar eram totodată preveniți să nu ne facem iluzii prea mari. Ideea e totuși foarte bună, numai ar trebui cerut iarăși ajutorul scriitorilor noștri recunoscuți. Avem astăzi destui scriitori, și printre ei pe cei mai mari, cari urmăresc cu dragoste mișcările noastre culturale și sînt gata să ne dea tot sprijinul ce li s'ar cere. Comitetul societății de teatru a dat dovadă de o înălțime de vederi, ce nu se poate recunoaște altor comitete, cînd a căutat s'af și orientare la scriitorii noștri. E un pas acesta, căruia voim cu tot dinadinsul să-i atribuim o mare însemnătate. Voim să-l luăm drept un semn că porțile, pînă acum bine zăvorite, ale societăților noastre culturale se deschid în sfîrșit literaturii și curentelor mari culturale. Să nădăjduim că nu mai e așa departe ceasul cînd Măria-sa Procesul-verbal, căruia ne închinăm astăzi, va trebui să părăsiască scaunul usurpat în care se va așeza apoi iarăși, cu toată cinstea, oropsita literatură.

Comitetul Societății de teatru ar trebui acum să stăruiască numai pe calea pe care a apucat. Dl II. Chendi a făcut într-o scrisoare către dl Vulcan, publicată în „Familia“, propunerea ca, nemai așteptîndu-se rezultatele problematice ale

concursurilor, să se însărcineze scriitorii noștri de talent cu traducerea operelor clasice ale literaturilor străine. N'am auzit însă pomenindu-se la adunare de această propunere. Se fie oare la mijloc iarăși sfiala față de oameni, caracteristică pentru materialismul nostru? În adevăr e ciudat că, pe cît ne însuflețim de ușor pentru cele din urmă invenții ale tehnicii moderne, — schiopticoane, cinematografe și fonografe — pe atît de sceptici ne arătăm cînd ar fi vorba să sprijinim talente. Am zîmbi la propunerea de-a angaja cu plată pe unul care s'ar dovedi bun conferențiar popular, dar banii pentru procurarea unui schiopticon îi votăm cu aclamațiune. Sintem gata să aducem jertfe spre a putea avea — minunea minunilor — un fonograf, care să ne cînte întocmai ca badea cutare, dar dacă ar fi vorba să se dea un ajutor unui tînăr de talent ca să adune cele mai frumoase melodii populare, am sta pe gînduri său, ca să nu-l respingem cu totul, l-am amîna dela o adunare generală la alta. Ar trebui însă să știm că adevărata lucrare artistică sau științifică n'o poate îndeplini aparatul, oricît ar fi de perfect, ci numai omul.

Depre bursierii Societății e vorba la alt loc al acestei reviste. Am spus în mai multe rînduri că regretăm sincer toată chestiunea fostului bursier care, orice s'ar zice, era singura personalitate artistică la care putea reflecta Societatea.

Amintim pe urmă scena, instalată în sala Casei Naționale cu cheltuiala Societății de teatru, lucru destul de costisitor, dar care pare a fi dat deja îndemn la constituirea unei societăți de diletanți în Sibiiu, ceace nu poate fi decît foarte folositor.

În sfîrșit, pentru cumpărarea operetei „Crai Nou“ de C. Porumbescu, trebuie să aducem comitetului Societății cele mai sincere laude.

(—).

*

Scene din „Fintina Blanduziei.“

„Păpușe.” (Expoziția dela Sibiiu.)

Concursul. Un punct urmărit cu viú interes în lanțul acestor lungi și obositoare festivități a fost concursul fixat de bunăvoînța comitetului societății de teatru, pentru împărțirea celor două burse create din acest prilej. Asistența număr-oasă a unui public de toate păturile a fost o nouă dovadă cit de mult simte lumea noastră nevoia unui teatru românesc, care n'ar fi ocrotit numai de însuflețirea puțin iscusită a diletanților. Întimplarea însă și stingăcia, nu tocmai întimplătoare, a celor meniți să poarte cirna și soarta acestui fond înjghebat din sărăcia obștei noastre — au făcut din acest punct al „planului de acțiune” un prilej de jale și haz, provocind și o tulburare furtunoasă de păreri . . .

Împrejurarea, că — afară de îndeletnicirile ocazionale ale diletanților — tineretul nostru nu poate asista la o singură reprezentație românească ce-ar avea să îndrume și povățuiască începuturile unui talent de scenă, și nămolirea tuturor cărturarilor noștri în preocupările urite ale unui spirit de căpătuială, aceste, cred să fi fost motivele că la actualul concurs s'a prezentat un număr foarte restrins de tineri. Alături de doi-trei cu școală și cu mult entuziasm, dar puțină îndeminare — au fost cam tot atîți nepricepuți fără nici un rost, cari au călcat scîndurile răbdurii . . .

Nu vom face aici aprecierea acestui reperoriu nenorocit — ce avea să dovediască străduințele viitorilor bursieri, ci să ni se permită, în treacăt, câteva observări asupra tactului și înțelegerii cu care a fost aranjată și condusă cea mai variată reprezentație a zilelor dela Sibiiu.

Datoria comitetului diriguitor ar fi fost ca, înainte de-a lăsa liberă trecere tuturor „petențiilor” înaintea publicului, să fi avut cunoștință de rostul năzuințelor acestor tineri și, cunoscînd desorientarea, de altfel firească în materie de teatru, — să fi distribuit însuși cîteva bucați acomodată, ce-ar fi putut oglindi calitățile fiecărui concurent.

Atunci ar fi rămas în antișambră doi-trei rivnitori la meseria de artiști — și-ar fi fost cruțat și publicul și acești tineri nevinovați de strîmbăturile dureros de ridicole, de încruntările și chiotele ce însoțiau recitarea unei traduceri, ce desfigurase cu totul strălucirea versurilor din Wilhelm Tell, de gimnastica de balans a celui mai voinic concurent, care își legase nădejdele de spiritul răsuflet al unuia din multele anecdote „de post” ale dlui Speranță și, ca să fie cit se poate de fidel în interpretare, pășise pragul într'un costum țigănesc de care se feriau vădit venerabilii juriului dela masa verde. N'am mai fi ascultat nici sughițurile spe-

riate ale cutărui băiețandru anemic și obosit de tren.

Comitetul societății de teatru, alcătuit din bărbați vrednici și cu pricepere literară, va fi în deplină cunoștință că, la un astfel de concurs, talentul dramatic nu se poate recunoaște nici din recitarea versurilor în cari domnul Teodor Speranția își dă silința să glumiască pe socoteala Țiganilor, nici din încăierarea de vorbe, din cari dl Haralamb Lecca garnisește, în versuri lungi, povestea unei „crime teribile...“ Avem alți autori, din cari comitetul ar fi putut alege un repertoriu potrivit.

O altă așteptare firească a unui pricepător, cit de modest în astfel de treburi, era ca toți concurenții când se prezintă întâiașidată inaintea publicului, să nu se deghisiască. Pentru Dzeu — trebuie să-i vezi gura, nasul și toată făptura aceluia din care vrei să faci actor! Dacă se îndeplinia această condiție, atât de elementară, ne-am fi cruțat și de zarva desgustătoare ce-a provocat un tinăr fără răspundere, care apăruse în cinstita haină preotească, ca să facă monologul unui călugăr bețiv. Protestarea lumii indignate l-a trimis după culise pe tinăr, iar „frunțașii“ noștri cu toții s'au hărțuit în discuții aprinse, ce aveau să lămuriască „problemele artei moderne“. Îi ascultam dintr'uu colț, unde mă pironise cuviința și respectul ce port acestor vrednici bărbați și mi se părea, că pe treptele de granit ale frumoasei „Case naționale“ alunecă în grabă, pripită să-și caute sălaş mai prielnic, strângându-și vălul peste ochii înlăcrimați, minunata zână Thalia.

Burse au obținut d-nii: *Aurel Bănuțiu* și *Țil Morariu*. Primul a dat o dovadă de-un netăgăduit entuziasm, când s'a hotărât să abandoneze cariera liniștită de avocat, pentru care se pregătia, pentru pinea amară de artist dramatic la noi. Dl Bănuțiu a fost și unul dintre primii fondatori ai revistei noastre, merit pe care noi totdeauna l-am accentuat cu dragoste și-l vom aminti totdeauna, ne avind nici o nevoie de circotelile ahtiate ale cutărui năcăjit teozof ce tipărește nesocotințe pe hirtia, de altfel foarte răbdurie, a unei gazete, ce-ar fi să lumineze bietul popor românesc. Amîndoi bursierii vor avea nevoie de îndelungat studiu, ca să poată realiza, măcar în parte, nădejdiile ce leagă, pe drept, publicul nostru de viitorii regeneratori ai teatrului la noi.

Un moment înălțător al acestei întruniri a fost puternica manifestație de simpatie a întregului public asistent — pentru dl *N. Iorga*. A fost deajuns ca să se pronunțe numele vrednicului învățător al nostru, ca toți cei de față să isbucniască în urale nesfîrșite, adeverind în acest chip recunoștința ce ne leagă de cel mai

priceput și cel mai cald povățuitor al trebuințelor noastre.

Înviorat de-un sentiment de mulțumire sufletească, am iertat toate păcatele acestui concurs încercat și-am părăsit întinerit sala „Asociațiunii“, a cărei scenă poartă — după cit cred — cea mai monstruoasă cortină din cite-am văzut în viață. (*)

*

Concertul „Carmen“ la Sibiiu. După o primire împărătească și un concert bine reușit la Lugoj, „Societatea corală Carmen din București“ s'a oprit pe citeva zile la Sibiiu — și deși întâmpinarea la gară și găzduirea n'a mai fost ca cea dela Lugoj — un lucru eventual (?) de scuzat în situația dată — concertul, ținut la „Unicum“, în sara de 23 August a. c. s'a primit și aici cu simpatie și căldură multă de către un public imens, dornic de-a asculta mai ales frumoasele compozițiuni ale domnului D. G. Kiriac (abia una cunoscută și la noi!), executate de însuși corul de sub dirigența D-sale.

Înainte de-a intra în aprecierea concertului, considerînd că în rapoartele scrise din incidentalul excursiunei corului „Carmen“ la Lugoj și Sibiiu, s'a slevat adesea o anumită „tendență națională“, ce se urmărește de această Societate, e de interes să ne ocupăm puțin de întrebarea: cînd s'a întemeiat și cum se propagă azi la noi și în Regat *direcțiunea națională în muzică?*

Istoria societăților noastre de muzică ne arată, că acel curent — cași curentul literar odinioară — s'a pornit întii din ținuturile patriei noastre. Aici găsim primele Reuniuni, fondate unele deja de 25—30 ani (temelia „Reuniunii rom. de muzică din Lugoj“, se zice că ar fi pusă chiar dela anul 1840!) despre cari știm pozitiv, că dela înființarea lor au urmărit nu numai scopul de-a face muzică bună în general, ci și-au pus de țință specială *cultivarea și dezvoltarea muzicii naționale*. Că nu s'a putut arăta dela început rezultate mari pe acest teren, e ușor de înțeles, cînd judecăm, că dirigenții corurilor erau străini cu toții pe atunci, nu ne știau nici limba, de cum să fi fost în stare a intra în spiritul și a înțelege sensul muzicii românești. Numai mai tirziu, cînd plini de idealism și studii serioase, s'au reintors de pe la Conservatoare primii tineri români, putem zice că s'a pus și culturii noastre muzicale un fel de „început al începutului“. Păcat însă, că mulți din cei sosiți cu pregătiri frumoase nu și-au pus talentul și cunoștințele exclusiv în serviciul artei naționale, ci prea încintași oarecum de rezultatele străinilor și mai ales de numele mare al clasicilor moderni, au început a da la lumină, rînd pe rînd, imitațiuni, copii după aceștia, sincer mărturisind, cele mai multe

foarte palide și nesuccese. Tot atunci izvorul admirabil al motivelor noastre românești a rămas neglijat, lăsat — cași piuă aci — pradă străinilor lipsiți de așa comoară.

În era aceasta, încă totne-productivă în compoziții bune românești, putem vorbi de-o mare binefacere, cind autorii noștri se apropiată în genul lumesc de muzica *italiană* — nouă potrivită prin felul ei duos și

Dna Maria Cosma

avîntat, iar în cel bisericesc de școala *grecească* sau *ruscească*: și una și cealaltă crescută alături de ritul și ceremonialul bisericeii noastre răsăritene. Muzica *germană* — abstrăgînd dela importanța ei educativă care la tot cazul o are, dar numai din punct de vedere muzical general — prin formele și melodiile ei rigide, absolut străine de noi, nu numai că nu a avut nici o influență binefăcătoare, ci pe unde s'a cultivat în mod prea exclusiv, a fost ca o adevărată pedică a dezvoltării noastre naționale în muzică.

Din norocire, ideea firească de-a zidi muzica noastră artistică pe temelii populare ajunge din ce în ce la izbîndă. Gloata autorilor și prin ei numărul compozițiilor în stil românesc se sporește văzînd cu ochii și azi ne putem mîndri deja cu o samă de lucrări alese (soluri cu acompaniament de piano, coruri, ba chiar și piese orchestrale) — cele mai multe needitate din cauze materiale, — cari prezintă în modul cel mai clar frumseța și farmecul caracteristic al motivelor noastre populare. Și în privința aceasta e de remarcat, că nu întotdeauna *cei mari* ai noștri, ci foarte adesea *cei* cu mai puțină pregătire, dar — poate tocmai din cauza aceasta — mai neinfluențați de multe particularități străine și fără indoială *cei rămași în contact firesc cu poporul* au nimerit tonul adevărat românesc în lucrările lor.

În țara românească, tendința națională în muzică era reprezentată pînă acum mai cu

samă prin Muzicescu, Cordoneanu și Ștefănescu. Azi rolul conducător e în minile d-lui Kiriac. Nu el a întemeiat, ci el e primul care a pornit în direcțiunea aceasta un curent mai intensiv, mai sistematic. — Făcînd o mică paralelă între activitatea d-lui Kiriac și între cea a antecesorilor săi, vom constata că în România aproape toți, chiar și regretatul Muzicescu, unul dintre *cei* mai valoroși compozitori ai noștri, sacrifică adesea originalitatea poporală a melodiei de dragul armoniilor bogate, — Kiriac renunță la orice efect extern, ci în modulațiuni ușoare, nemăestrite, dar cu atît mai caracteristice, își prezintă motivele sale admirabile. Muzicescu și imitatorii săi urmează în compozițiunile lor bisericești de artă principiile școlii rusești, Kiriac și în ramul acesta apucă pe o cale aproape nouă, puțin umblată: el cultivă în corurile sale religioase motive culese din cîntările noastre bisericești de strană.

Aici culminează importanța deosebită a curentului inaugurat de peste munți!

În patria noastră, din timpuri mai vechi chiar, avem cîțiva reprezentanți puternici ai direcțiunii naționale în muzica bisericească. Între ei cel mai de frunte e incontestabil măiestrul I. Vidu. Deja în mai multe rînduri am avut ocaziune de a-i asculta compozițiunile: „Îngerul a strigat“ (cor mixt, inedit) și un „Cuvine-se cu adevărat“ de o frumusețe care te emoționează pînă la lacrimi. — De ce n'am putea avea în fine o liturgie completă și bine reușită, scrisă în stil curat românesc? Ar înceta divergența de părere pe temă, că oare felul grecesc, cel rusesc sau cel nemțesc e mai acomodat spiritului bisericeii noastre?

Să revin acum la concertul „Carmen“.

Impresie bună ne-a făcut dela început deja alegerea și gruparea potrivită a singuraticelor piese din program: vre-o 16 la număr. Multe aranjamente populare de ale compozitorilor noștri (aproape toți erau reprezentați în program), apoi arii din frumoase opere franceze (Delibes) și nemțesti antice (Mozart), un cor mixt de Lassus, altul de Gastinel, în fine „Alleluia“ (cor mixt cu acompaniament de piano) din oratoriul *Messia* de Haendel.

Fără indoială, cîntările d-lui Kiriac ne-au interesat și ne-au și plăcut foarte mult. „Morarul“ îl cunoșteam. Nu însă „*S'a dus cucul*“ și mai ales „*Cîntă cucul se rotește*“, în care am aflat simpatice motive populare, nouă necunoscute, dar bine simțite. Sint peste tot de o drăgălașie uimitoare motivele populare din Țară: în ele nu e nici jalea și duioșia multă a cîntărilor ardelenesti, nici ritmul săltăreț al celor bănățenești, ci găsești expresiunea unui popor

Scenă din „Flintina Blanduziei”

destul de mulțumit și împăcat cu soarta ce-i este dată.

În cadrul direcțiunii de care ne-am ocupat mai sus își are importanța sa și „*Ingerul a strigat*” de dl Kiriac. Totuși, nefiindu-ne cunoscute melodiile bisericesti din România, după o singură ascultare n'am putut nici gusta nici aprecia lucrarea aceasta în deajuns.

Solistele Reuniunii: domnișoara E. Dragulinescu (sopran) și domnișoara E. Bonciu (alt), ambele absolvente ale conservatorului din București, au executat cu gust și pricepere artistică punctele de solo și duet ce li s'au rezervat în program. Vocea altistei era mai clară, soprana a pătruns mai bine caracterul problemei dificile ce avea de deslegat în aria din opera „Lakme” și în duetul din „Cosi fan tutti”, cântat cu domnișoara Bonciu. . . Un tenor: Domnul I. Teodorescu Căpriță, cântă cu ușurință și bravură partea sa de solo (uneori foarte înaltă) din „Cîntecul serii” de Gastinel.

La adresa corului numai laude putem aduce: are timbru plăcut, melodios. Singură expresiunea ni s'a părut cam puțin „forte” în comparație cu numărul vocilor (sînt peste 100 cîntăreți!).

Pe scurt: concertul bine pregătit și dirijat cu mult simț artistic de dl Kiriac, a animat din ce în ce dispoziția publicului întrunit din toate

părțile locuite de Români. Compozitorii noștri: Flondor, Diina, Murășanu și T. Popovici, cari încă erau de față, s'au grăbit a felicită în termeni elogiosi pe dl Kiriac pentru frumoasele sale succese.

Dr. Tib. Brediceanu.

*

Reprezentațiuni. Un prilej de desfătare frumoasă a ochilor a fost și de astădată opera dlu T. Flondor: „*Moș Ciocirlan*”, ce s'a dat în două seri, asistată de foarte multă lume românească și străină. Despre această piesă s'a mai vorbit în coloanele revistei noastre și părerile susținute de noi nu s'au schimbat prin repetarea acestor frumoase arii. Acelaș libret greoi și de multeori scîrțîitor, aceleași melodii a căror duiosie românească își pierde timbrul, alunecînd în notele săltărețe ale unei arii de polcă vieneză. Jocul diletanților a fost și de astădată mulțumitor, excepționînd cîteva momente de-un dramatism, fals aplicat, și cîteva poticniri de accentuare corăspunzătoare românească a unuia dintre diletanți.

E laudabil zelul Sibîienilor, care îi unește în vederea unor trebuințe mai înalte și e frumos că alături de străini sînt în stare să susțină un cor ale cărui prestațiuni ne fac cinste tuturor. Îngrijirea serioasă și priceperea actualului președinte al Reuniunii de cîntări, dl asesor conzistorial *Matei Voileanu*, pot fi o garanță că spri-

jinirea artei muzicale va lua tot mai mari proporții la Sibiiu, unde activitatea și rolul de educator al dlui *Dima* și-a lăsat sămânțele sale.

Îngusta scenă a „casei naționale“ a fost inaugurată cu „Fintina Blindusiei.“ Poemul dramatic alui Alexandri a aflat interpretatori demni. Dicțiunea sonoară în care se deslușia eleganța versurilor, a fost atît de pregnant redată, încît am rămas uimiți de priceperea și simțul acestor diletanți cari într'un mediu străin s'au putut atît de bine împrieteni cu tainele unei *frumose* limbi românești. Zelul de regizor și aranjator al dlui *Z. Bîrsan* a avut o roadă deplină și a fost încă un prilej de părere de rău pentru toți, cari știau, că acest om de talent și de suflet a fost pentru cea din urmă dată în Ardeal. Îndemînarea lui și însuflețirea cu care îmbrățișase acest teren de activitate erau dovezi, că regenerarea teatrului nostru s'a deslușit din conturile iluziilor vagi.

Jocul diletanților a fost bun. Doar' păreții înguști, cu o decorație stingace, au micșorat de multeori succesul scenelor de ansamblu și ne-a întărit în convingerea, că această sală nu e nici decît potrivită pentru reprezentații de teatru. Apariția de-o gingășie adorabilă a Gettei — în care rol d-șoara Hortenzia Cosma a izbutit să furișeze mlădierea celei mai curate drăgălășii și și eleganța liniștită a frumoasei Neera, — pretindeau desfășurarea largă a unei scene mai corâspunzătoare. Noi nu putem avea numai cuvinte de laudă pentru zelul exemplar al tuturor acelor cari s'au străduit să ne dea o reprezentație teatrală bună.

Vineri sara s'a jucat piesa „*Necinstiții*“, dramă italiană în două acte. E destul de dureroasă lipsa de piese potrivite pentru publicul nostru, cu scop de a-î face o educație largă prin teatru. Piesa „*Necinstiții*“ e o dramă modernă de moravuri și mai mult o piesă de senzație. Un director de bancă întreține relații cu soția casierului său și plătește toate cheltuielile unui traiu foarte luxuos. Fără veste, directorul e asasinat pe stradă. N'are să ne prindă mirarea, căci sintem în Italia și asasinatul e director de bancă. Cine să achite acum însă conturile cocoanei? Astfel bărbatul trebuie să afle totul și avem o scenă familiară foarte dramatică. Ca să acopere rușinea, casierul, mai înainte un model de om cinstit, defraudează. Pe urmă, îngrozit de cazul analog al unui coleg, la condamnarea căruia e silit să asiste, fuge în străinătate.

Piesa nu e potrivită pentru teatrul ardelesc, are însă, fără îndoială, scene de un efect dramatic puternic, în care actorii își pot arăta talentul. Atît d-șoara Voiculescu cît și dl Bîrsan s'au deosebit prin interpretare fină și joc de scenă îngrijit și natural. Unele scene le-au ju-

cat cu o putere admirabilă. Diletanții au dat dovadă că au dobîndit deja multă rutină în școala d-șoarei Voiculescu și a dlui Bîrsan, cărora le datoresc, ca și noi, multă recunoștință.

Serbările au avut și o nodaobă populară: excursiunea la Săliște, — un sat cu gospodari cuminiți, harnici și avuți, la vedere. Excursioniștii se simțiau ca într'un mic orășel, cu strade pavate, case de piatră și „pavilion“. Săliștenii, vestiți prin frumșetea chipului și a portului femeesc, meșteri mari, cum sint în primirea oaspeților, au mulțumit pe deplin așteptările tuturor. În admirabila sală festivă a școalei, corul local a cîntat fără greș, dl protopop dr. Stroia a ținut un discurs avîntat de bineventare, la care, în numele oaspeților, a răspuns cel mai cu temeiu om al Sibiiului, dl dr. P. Cosma. După preluđu oficial excursioniștii au urcat pe *Netedul*, unde un taraf de lăutari îi îndemna la voe bună și la joc. Țărani și cărturari s'au încins repede în hora veselă ca într'o înfrățire sinceră și înălțătoare, care ar fi putut rămînea statornică și nepălmuită de „bostoane“ și alte bazaconii străine. Dar oamenii acestui sat de oameni au ținut să ne arete că se știu invirti și în jocuri domnești, — cînd i-am văzut, mi-am întors capul, făcîndu-mi sfînta cruce. — Pe 'nserate lumea cobora, cîntînd înnuri de deșteptare, la banchet, unde s'au rostit toate multe. Dl N. Iorga însuși, răpit de entuziasmul sincer al celor mulți, și-a ridicat cuvîntul și păharul pentru țărănime, temeiu de existență al neamului nostru. — Sara tîrziu, întovărășiți de urale, ne-am luat rămas bun dela acest sat minunat, cu impresia c'am văzut o espoziție de oameni curioși, țărani de salon.

Balul a încheiat șirul festivităților. Dintre cei mulți veniți, prea puțini au adăstat sosirea acestui epilog frumos. În sala dela Gesellschaftshaus pîrechii riguros elegante, purtate de fericire și tinerețe, se legănau agale în tactul melodiei. Cîți ochi frumoși și cîte inimi aprinse și-or fi urzit povestea dragostii de veci, numai zeul ei ni-ar putea-o tîlmăci din pravila lui discretă.

În legătură cu aceste serbări s'a făcut și inaugurarea *școalei de menaj*, înființată de reuniunea femeilor române din Sibiiu. Prezidenta acestei reuniuni, Dna Maria Cosma, a ținut, după sfeștania, făcută în prezența mitropolitului de episcopul diecesei Arad, un discurs în care a făcut istoricul înființării și menirea acestei școale. Doamna Cosma, prin activitatea-i uriașă și atît de bi efăcătoare vieții noastre sociale și culturale, și-a dobîndit respectul, cîntea și admirația tuturor acelor cari înțeleg și știu aprecia munca desinteresată și nobilă a altruismului.

BADEA GEORGE.

În multe părți românești, țărani, cărunții mai ales, spun mai bucuros pine în loc de griu; iar primăvara, când trimite ceriul ploaie potolită și caldă, care satură și dospește cimpile muncite, lumea stă pe prispă, afară, — răzimați de părete, oamenii lasă sculele de lucru din mână, evlavioși ascultă picuratul adormitor al dulce al apei, și atunci, mare minune să nu auzi pe cite un moșneag, ridicind din sprincene:

„Crește pinea, măi copii!”

Este respectul omului dela țară pentru bunătățile Domnului, este supunerea, este credința reînprospătată cu tărie că Dumnezeu e bun și mare, în dreptatea lui milostivă nu face pe voia dușmanului, nu ne lasă la o vreme de nevoie, are milă de sărăcia și de străinătatea noastră.

Badea George vorbia. Din ciți eram și ascultam, unul numai își făcuse de lucru: se juca cu miez de pine, preocupat de singura ambiție de-a face cit mai multe boambe de o egală mărime. Badea se oprește, se uită lung.

„Mă rog ție, în numele atitor înfometaiți, dă-i pace pini...”

Acela, ori că nu înțelege, ori că nu știe să asculte de-o vorbă frumoasă, urmează să storcoșiască pinea și de data asta cu amândouă minile o plămădește, cu mișcări urite, rușinoase, așa cum frământă gîmgiu iposul în palme, fiind vin de pun sticle pela case.

„Nu pricepi, că nu pot vedea pe cineva, făcîndu-și ris de pine...”

Glasul e schimbat.

Pe „liber-cugetătorul” nostru atit îl ajunge mîntea, — încăpățînat și necuviincios, rotunjia pilule înaintea, netulburat.

„Atunci rămii d-ta, eū mă duc...”

Și badea George s'a sculat; da, da, s'a sculat dela masă, a plecat pe ușă, fără să-și întoarcă capul.

***

Vorbiam odată de sufletele duse, cari se reîntorc pe lumea asta cînd și cînd, ne miram ca pentru întia oară aproape de preștiința neîndoioasă, de facultatea pe care-o au unele ființe din cale afară de nervoase de-a ghici cu exactitate cele viitoare, de vrăji, descintece și alte lucruri deșarte, legate toate într'aceiași ordine de idei. Și oricit de pregătît ai fi pentru îndepărtarea lor imediată, rămîne în fiecare dintre noi o pîrtică inferioară, nedesăvîrșită dacă voinți, care hotărește ca o întimplare imaginară, fantastică, să arunce și dintr'o dată — să creeze acea atmosferă de mister necercetat, în care vreme de milenii omenirea a învăluit totdeauna credințele superstițioase.

Badea George duce discuția, o ferește de prăpăstii, mai ales de zimbetul și de ironia scepticilor. Cu siguranța și cu reputația omului care a călătorit în lumile cugetării, cu o vorbă, cu un semn, așează pe fiecare la locul lui, dă paternitate celor ce spune. Cîte odată însă nu știi pină unde merge gluma lui badea.

„Puteți să nu credeți; nici eū nu l-am văzut

nici odată. Dar un bun prieten, care nu-i nici prost nici fricos, mi-a spus într'o sară: „George, azi noapte n'am putut să închid ochii, nici atit. Un cobold s'a așezat în mijlocul uliții; de-acolo zvirlia cu pietre în uluci, pe coperișul casii. Le auziam, frate, cum plezniau: poc! poc! Afară era lună. Cînd mă duceam să mă uit pe fereastră, in-ceta, nu mai arunca. Vream să-l văd pe ticălosul de spiriduș, care se dă peste cap și se preface în tot soiul! De sigur el mă vedea că sint la fereastră: imi da cu tifta. Cum mă suiam în pat, iar incepea joaca lui neastîmpărată: poc! poc! — Am adunat toate pietrile și le-am făcut o grămăjoară. Știi cit e de curat la mine 'n curte, nu găsești un paiu, dar mite gogeamite bolovanii... Poti să vii să-i vezi, sub scară...” — Vă spun că S. nu-i nici prost, nici fricos.”

Tinărul teolog, de lingă mine, cutează cu blîndețea:

„Cu un grăunte de pămînt dela sfîntul mormint al mîntuitorului nostru Isus, ai fi depărtat scirba ca pe-o nevrednică nălucă...”

Leacul este, fără îndoială foarte bun; însă printre noi ciți eram acolo nu se afla nici un hagiū, nimeni dintre cei de față nu fusese la Ierusalim.

***

Cui nu i s'a întimplat să vază oameni purtați prin lume, foarte deștepti, să nu fie în stare să înceapă vorbă cu un om de rînd, să nu știe să strige un cîine, să nu găsiască un cuvînt de alinare pentru un copil care plînge, habar să n'aibă dacă un telegar trebuie adăpat odată sau de mai multe ori pe zi, atîtea și atîtea lucruri mărunte și inutile, banale chiar, cari au însă pîrticica lor de poezie, o fărîmă de cer albastru.

E ușor de înțeles, că nu dintre aceștia ar putea face vreodată parte badea George al nostru.

Ne-am întimplat odată pe lingă vechile Tribunale, o ruină modernă, fără nici o aureolă. Dintr'o ogradă eșia un flăcău. Iși dregea briul tricolor, cu două degete potriviva cutele cămășii scurte, infoiate de jur împrejur.

„Ia stai nițel, voinice. Eū par'că te-aș cunoaște! ? Dumniata nu ești din Valea-Lungă?!”

— Deacolo, Domnule.

— Bată-te norocul! Nu ești alui Vlad? Ia spune-mi mie, popa tot pe nas cîntă în altar? Onuț mai ține boltă de răchie sub arțarul dela poartă? Vasile Eremie avea un cine de se da pe furis, Burcuș, il mai are? Da, rogu-te văcariu pe sat tot Zangor să fie?!”

Bietul creștin, zăpăcit, nu știa ce să mai creadă; se scărpinga și el după ureche, să mai facă nițică față.

Acum se priviau drept în ochi.

„Da pe mine mă cunoști? Știi cum mă chiamă?!”

— Ba, Domnule, să trăești...

— Dacă știi, spune...”

Nu vorbește pe gînduri, de sus, ca un cucon cu trecere, ci ca un cinstit gospodar de țară care poartă de grija și de năcazurile celor mici.

Badea George se gîndește că poate-i cu grabă

și cu depărtare, stăpînii sînt rîi, sudue fără milă,
— vesel, îi dă mina, îl bate pe umăr.

„Apăi, umblă sănătos...”

Așa intră în vorbă și glumește badea George
cu oamenii pe cari nu-l cunoaște și-i vede îmbră-
cați în străvechiul și frumosul port transilvan.

V. Cioflec.

—|o|—

PE-ACELAȘ DRUM.

Pe-acelaș drum bătut de vînt,
De ploaie și de turbă,
Îmi duc încet cătră mormînt
Iubirea mea din urmă.

Ea mi-a lăsat în piept un gol
Și-o doină ce mi-e dragă...
Dacă mă culc, dacă mă scof,
La ea mi-e mîntea 'ntreagă.

O, dragoste din asfințit,
Nu te-ai făcut stăpînă,
Decît pe-un zimbet fericit,
Pe-o stringere de mină.

Dar te-ai făcut stăpînă 'n veci
Pe tot ce-o să mai fie...
Căci mi-ai șoptit cu buze reci
Osîndă pe vecie...

—|o|—

LA CARTE.

„Stați, mă, cu gurile căscate și mă priviți cu
ochi întrebători, mirați. Par' că omul poate să
pătrundă tainele, par'că voi ați putea ști ce zace
în sufletul meu? Nici eu nu știu. Simt numai
așa ca niște valuri ce pornesc furtunoase, pu-
ternice, obrajii mi se aprind, ochii îmi ard și
mă dor, lumea par'că se învîrte cu mine. Apoi
inima începe să-mi bată mai rar, pieptul mi se
liniștește și așa o pace adîncă mă cuprinde.
Obrajii nu-mi mai ard, ci, palizi, par'că-mi în-
ghiață. Numai ochii îmi înoată în lacrimi, ce
nu vreau să cadă. Vezi bine, voi n'o înțelegeți.
Nici eu n'o înțeleg, simt numai că s'a isprăvit
pentru totdeauna cu mersul regulat al vieții
mele. Mai înainte știam atît: cînd să învăț, cînd
să mă plimbu, cînd să merg la un pîhar de
bere. Acum cu toate aceste s'a gătat.

Două-trei săptămîni nu ies nicăiri, cărțile îmi
staû deschise pe masă și fac, măi, în trei-patru

zile un spor grozav. Mă mir și eu de mine. Atunci
cînd staû așa cu capul plecat pe carte, îmi pare
că departe undeva văd două pleoape albe,
umbrite de gene lungi negre, cum s'au lăsat
ușoare pe doi ochi de mură. Și simt atunci că
trebuie să stăpîniască în toată firea o pace adîncă,
să poată dormi, să poată visa acolo, departe,
cineva. Și-mi vine uneori să-mi opresc respiraerea,
la gîndul că aceasta ar putea să-i neliniștească
somnia. Mă fac că nu o văd, cum albă și cu-
rată ca un înger, cu minile în lungul trupului,
își ridică regulat sinul tînăr. Dar în răstimpuri,
ochii mi se odihnesc asupra chipului ei, și-mi
pare că zimbește atunci. Așa știu, două petale
de trandafir roșii ca singele, ce dau să se des-
chidă și iar se închid. String ochii să nu mai
văd și învăț mai departe, pînă cînd genele lungi
catifelate încep să tremure fin, și pleoapele se
ridică. Ochiu ei rid înlăcrimați, chemători, pare
că plutesc în ei valuri de viață tînără. Atunci
toate s'au gătat. Închid ochii, îmi razim capul
de speteaza scaunului și încep o altă viață.
Dorul de muncă ce-l simțiam mai înainte, ca
să pot ajunge mai grabnic la o tîntă, îmi pare
acum o nebulie. Valuri de lumină și valuri de
căldură ușoară, dulce, îmi umplu inima, îmi nă-
vălesc în obraji și în ochi. Și atunci staû așa
cu zile de cap, fără să mă prindă somnul nopți
dearîndul. Cînd mă liniștesc, mă apuc iar de
muncă. Acum numai înțeleg eu ce va să zică
dorul și puterea de-a studia. În inimă mi-a ră-
mas un parfum de violele și în jurul meu
plutesc unde ușoare, imbalzamate de tinereță.
mi pare că acolo departe *cineva* aleargă sprin-
tenă ca o căprioară în toate părțile, își sufucă
din cînd în cînd mînecele, își netezește o şu-
viță de păr de pe frunte și în răstimpuri, cînd
coasă, ori alege florile roșii, albastre în mătasă,
cîntă frînturi de cîntece duioase, tremurate. Și
atunci, măi, simt că mă furnică ceva în tot tru-
pul și mi-e rușine, auziți voi, mi-e rușine să staû
cu minile în sin, ci muncesc, învăț cu zilele de
cap.

Cîteodată însă, mai ales cînd e vreme în-
tunecată, cu neguri grele, chipul acesta nu-l
mai găsesc nicăiri. Ca într'o lumină ușoară
îmi pare că a zburat undeva în țări depărtate.
Și atunci acasă nu mai pot sta. În sufletul meu
se face noapte, se sîng toate luminile închi-
pării, nu mai simt nici o voință în mine și
pornesc așa pe strade, fără să știu unde. Și
dacă mă întilnesc cu voi, iubitorilor, uite staû și
eu la un pîhar de bere. Ci nu vă uitați așa
de ciudat la mine! Sînt tot eu, cel vechiu, pri-
entul vostru cel mai bun. Numai ceva s'a schim-
bat în mine. Uite, voi știți că mie nu mi-au
năvălit nici cînd lacrimi în ochi. Pînă odată!
Atunci m'am înduioșat, m'am înduioșat tare,

Maria Cunțan.

și de atunci — iată, fără voe, mi se umezesc ochii.“

Cei trei prietini îl priviau nedumeriți. Pe Vasile Dumbrăveanu altfel îl știați ei. Om închis, care nu spunea nimănu și obrăzii lui trandafirii de altădată, acum sint palizi... Umblă pe strade izbîndu-se de toată lumea, vecinic cu ochii ațintiți în pămînt. Iar aci, la un păhar de bere, uneori nu-și mai găta poveștile, alteori nu pricepe nimic din ceea ce-i spun prietini. Din cînd în cînd ochii, îi privesc cercetători la vr'o femeie, ce trece pe lîngă masă, apoi pleoapele se lasă grabnic grele să nu mai vadă nimic.

„Frate Vasile, să bem păharul ăsta în sănătatea cuiva!“ Prietinel ridică păharul și-l apropie de-al lui Vasile. Acesta privește cu ochi buni la dînsul, ciocnește și-l bea pînă în fund.

„Dac'ați ști voi în sănătatea cui l-am beut! Dar nu știți, nime nu știe, numai eu.“ Și deodată, pîrindu-i rău de toate cite le-a spus, începe foarte liniștit, cu glas respicat.

„Serios mă, voi ați sta să credeți ceace v'am spus. Așa cunoașteți voi oamenii? Păcat, vă știam mai adînci, măi cumpăniți în judecată. Ziceți că o poveste ca asta nu se poate spune dacă nu a fost trăită? Ba se poate, dragii mei, se poate.“

Dumbrăveanu tace, își pironeste ochii la păharul de pe masă, par'că s'ar gîndi la ceva. Pretinii tac și ei și ascultă muzica din fund. O arie duioasă se înalță, crește, tremură, cași cîntecul unei inimi tinere, săgetata mai întii de fiorii dragostii. În birt sint puțini oaspeți, la citeva mese, incolu pustiu. Iar afară vîntul de Octombre, rece, aspru, izbește în geamuri și flueră prin castanii drumului, se vaetă la vr'o cotitură de stradă, ca un suflet prigonit de puteri dușmane, nevăzute. Fumul de țigară plutește în nourăși subțiri, albi, deasupra meselor din birt. Țiganiii își lasă ceterile dealungul trupului, numai unul tinăr, cu ochii negri, aprinși și-o ține sub bărbie și închide ochii. Un cîntec trăgănat, subțire umple chilia și coboară o dulceață așa de ucigătoare în inimă. Pretinii oftează cu capetele răzimate în mini, iar Vasile Dumbrăveanu nu mai are astîmpăr pe scaun.

„Măi, cîntecule noastre, săracile! Să nu le mai afli păreche. Eū cînd am unul ca ăsta, mă inbolnăvesc, de-mi vine să string în brațe toată lumea. Odată numai m'aū umplut de-o durere mare.“ Și fără să se mai uite la pretinii, cași cînd și-ar vorbi lui, începe să spună, cu glas scăzut, cu ochii umezi, trecindu-și din cînd în cînd degetele prin părul castaniu.

„Eram la o gară mică din provincie. Trebuia să aștept pînă la sosirea trenului două ceasuri. Închipuții-vă: două ceasuri! Era la 10, așadar' pînă la 12, miezul nopții. Luminile erau stinse,

că era mai mult o cantonerie. Lume multă nu se aduna, în jur era pustiu, lanuri de cucuruz și departe undeva Mureșul. Dar Mureșul e mut, și nici o ață de vînt nu mișca frunzele de cucuruz. Mă plimb eū așa o bună vreme, dar nu mă puteam gîndi de loc. Îmi vuia capul și lumina albă a lunii îmi făcea rău. Dar iată că s'aproapie o clacă întreagă de feciori și de fete. Chiuiău în urma ceterașului, cîntău cîntecule lungi de dragoste, cum lungi vor fi cei trei ani de despărtire. În fața gării se opriră, traseră

„Odale țărănească.“ (Expoziția dela Sibiu.)

citeva ponturi, apoi jocul se potoli încetul cu încetul și tinerii începură să vorbească în taină. Țiganul se așează pe un butuc și făcu să răsunе în liniștea nopții clare doinele noastre trăgănate. Feciorii oftau din adine, fetele suspinau, aici înaintea gării, de unde acuși se va face despărțirea. Îmbrățișări cu patimă, și câte un sărut lung, să nu se mai gate. Eu — străin — mă plimbam pe dinaintea lor, cu inima zdrobită. Când un tinăr oacheș își sărută drăguța apoape de mine, mi s'a oprit respirația pe citeva clipe. Și țiganul zicea mai departe, știi de-ți rupea inima. Și săracă inima mea, numai de asta nu avea lipsă. O arie scurtă ar fi putut să mă umple de-o durere adincă cu deșteptarea amintirilor, dar acum, cintecelacestea ce nu mai încetau, îmi erau moartea. Și fără să știu cum, îmi răsări deodată în inimă o ură neîmpăcată, față de recruții aceștia, ce-s așa de fericiți, și-mi venia să merg să succesc gîtul țiganului. Cît îs de bun, cum mă știi și voi, iubitorilor, atunci nu mai știam ce-i de capul meu. Căci aci la gara asta am venit de *undeva*, unde n'am nimerit bine."

Vasile tăcu, beu păharul și părăindu-i că nu-l mai ascultă nime, spuse iar, cu glas scăzut, fără nici o deslușire.

"Mi-a sris pe o carte postală numai atit: „Așa că nu mergi acasă pină pe Sîmbătă? — Vezi, pină ai fost la noi am fost bine, și dupăce te-ai dus... rău". Și scrisoarea asta am fost primit-o Luni. Și — inchipuiți-vă cum a fost viața mea o săptămînă întreagă! Cum am trăit în răstimpul acesta nu vă pot spune. Destul că mama din cînd în cînd mă privia nedumirită, de alteori părea că vede ce-i în inima mea și ochii ei bunii se umeziau de bucurie. Știu atita că ziaua întreagă făceam planuri, îmi inchipuiam cu drag cum va fi întreagă întîlnirea noastră, îi vedeam ochii, îi vedeam chipul întreg, îi auziam cuvintele. Și cînd venea un frățior mai mic lingă mine, îl mîngăiam pe frunte, pe obraji, ba pe unu era să-l învăț să fumeze în toată forma. — Noptile? Pentru mine nu erau decît nopti de o seninătate desăvirșită și gîndurile mele erau tot atit de senine, tot atit de curate. Și dimineața ochii mei rideau, cași sara cînd mă culcam.

În sfîrșit, aveam să plec. Mi-am întrerupt călătoria de douăori, numai ca să pot ajunge pe Sîmbăta. Sîmbăta asta era acum pentru mine mai mare sărbătoare decît Paștile. — Și cu cit mă apropiam, inima îmi bătea tot mai tare. Și-mi venia să sar pe fereastă de citeori ajungeam la vr'o gară: prea sta mult trenul.

Cînd m'am coborît, niște cunoscuți îmi părea că mă privesc cu invidie. Ce-mi pasă de ei și de gîndurile lor? Pot ei să-mi răpiască fericirea? Nu pot.

Și prin umbra teilor ce țineau strajă drumului pietruit mă apropiu de casa lor. Îmi venea de multeori gîndul să mă întorc, să viu mai tîrziu, dar o putere mare mă ducea mereu înainte. — Cînd am trecut pragul curții, îmi veni să rămîn acolo, pină va eși cineva afară să mă întreb: dar dta ce vrei? Și dacă mă va întimpina chiar ea, să o văd odată, apoi să fug departe și să nu mă întorc decît mine dimineață. N'am avut să staui atita pe gînduri, căci m'au zărit și m'au chemat în casă. Dar casa era goală, *cineva* nu era acasă, și lumea a început să se învîrte cu mine. Un întunerec adinc mi s'a făcut deodată în suflet, și vă spun pe cîntea mea, iubitorilor, că întia durere mare, ucigătoare în viață mea, atunci am simțit-o. Era să staui citeva zile, dar acum nu mă puteam sta nici citeva ceasuri. Tot ce am zidit o săptămînă, mi s'a ruinat prin o singură lovitură. Și lovitura asta mi-a zdrobit și inima.

Impresie bună nu voiu fi putut lăsa în sara aceea, am pornit ca un smintit la gară, să plec încă în noaptea aceea. — Abia aci, în liniștea nopții am simțit apoi întreagă greutatea durerii. Și, din cînd în cînd, ca o fulgerare întunecată, îmi venia gîndul acesta: „Și-a bătut joc de mine"! — Dar tot ce era bun în sufletul meu se revolta împotriva gîndului acesta. Îmi venia în minte cum ne-am despărțit mai pe urmă. O vedeam cum stă cu ochii în pămînt și cum își agită minile pe brațul scaunului, cași cînd s'ar juca. Îi vedeam fruntea umbrită de două aripioare de păr negru. îi vedeam ochii mari, frumoși cum i se zbat supt pleoape, cum trece cite-o umbră ușoară de încordare prin obraji palizi, ovali, vedeam cum i se mișcă buzele, oricît le-ar fi ținut de strîns. — Le vedeam toate acestea și simțiam că nu se poate să-și bată joc de mine. Bine, nu-și bate, dar atunci pentru ce nu a venit, pentru ce nu a fost acasă Sîmbăta? Doamne, prost ești tinere, dar pentru ce să fie? Se răstoarnă lumea pentru asta, pentru că ți s'au nimicit planurile tale de plecări? O, ba nu, nu se răstoarnă, numai se frînge, se zdobește ceva, nu afară în lume ci în inima mea. Vezi bine, nu a venit, fiindcă ea nu a ținut așa de mult la întîlnirea asta ca mine!

Și, ca să-mi alung icoanele acestea, mă gîndiam iar la despărțirea din urmă, la clipa cînd i-am spus cel dintîi vis frumos al meu, la clipa cînd mai întii ochii noștrii s'au privit duos și înțelegători. Mă gîndiam la o floare de teiu și la o garoafă invoaltă și la cea dintîi stringere caldă, pătimașe de mină. Și atunci simțiam iar, că nu se poate să-și bată joc de mine. — Dar durerea că nu am aflat-o acasă, că mi s'au nimicit atitea planuri, mi-a rămas și mai departe. Și cum tinerii aceștia de la gară cu vorbele,

cu îmbrățișerile, cu sărutările lor îmi reinviau atâtea din gândurile și închipuirile mele, simțiam că mereu îmi crește chinul, și o ură mare împotriva lor a prins să mă stăpîniască. — Iar cetera țiganului așa fi vrut să o sparg în bucăți. — Iacă, iubiților, atunci numai m'au întristat cîntecele noastre. De-atunci încoace nici odată, nici pînă atunci!...

— Măi frate Vasile, să vezi numai, eu știu unde-îi gara aceea! zise un pretin cu mustața mică, bălae.

Vasile zîmbi, apoi rise cu hohot. „Vezi mă, am spus eu că voi nu cunoașteți oamenii. Luați iar de bani buni tot ce-am îndrugat eu. Deși acestea le-am spus, să vedeți, că poți povesti și ceva ce nu ai trăit. Vi se pare vouă că e cuminte să-ți spuți tainele sufletului ori și cui?”

Pretiniî il privără tăcuți. Nu l-au văzut de mult la bere, și iată acum a beut vr'o cinci păhare, el Dumbrăveanu, care altădată nu trecea nicicînd de două. Îi știau firea închisă de mai înainte, și acum vedeau că-î pare rău că-și descopere așa viața. Dar ochii lui tulburi acum, obraji palizi, spuneau că au fost adevărate cuvintele lui de mai înainte.

Se despărțiră frățește, dorindu-și visuri curate, Dumbrăveanu acasă își uită în curînd de pretini și pe crișmă. Nu-și mai amintia că acolo a spus unele cîrmepe din viața lui intimă. Nu, căci aici acasă viața lui nu era decît o țesătură fină, un lanț de altfel de întimplări. I se părea că și le-a povestit lui însuși aici acasă ca de atiteaori și ca pe atitea altele. — Și continuînd firul, se convingea tot mai bine de un lucru: dragostea lui din sara aceea cînd a așteptat la stație, e mai pătimașe. Pînă atunci erau înfiorări dulci, închipuiri mindre. După aceea însă au pornit furtunile, patimile grele.

Au dat vremuri neguroase de toamnă și ploile dese se țineau lanț. Pe Dumbrăveanu însă de patru săptămîni nu l-a mai văzut nimeni. Într'un firziu, un prietin merge să vadă ce-î cu el. — Cu capul plecat pe carte, bătea cu degetele tactul pe masă.

„Ziceai că în vreme de ceață nu poți sta acasă, frate, și iată mai bine de o lună e tot întunerec, și pe tine nu te mai vede nime.

— Să vezi, dragă Ioane, ce s'a întimplat. M'am liniștit frate, așa cum nu ți-ai putea închipui. Poate nici în somnul meu de băiat nu a stăpînit așa o pace în sufletul meu. Să vezi cum a fost. Ție de ce să nu-ți spun, că doar mi-ești pretin. Am primit o carte, știi o scrisoare de la ea. Scrisoarea aceea? S'o pui în toate manualele de poetică. Cuminte și totuși plină de poezie. De atunci eu nu o mai văd în somn, nu-i mai văd ochii rîzători, ci o văd

cum aleargă sprintenă ca o căprioară și de atunci eu nu mai pot face alta decît să învăț și poimine să dau cel din urmă examen. Înțelegi tu acum cit de cuminte și cit de frumos mi-a scris. Și auzi, pe cîntea mea ți-o spun, nu simt nici cea mai mică oboseală. Îmi pare că așa, sub paza ei depărtată, așa putea să fac minuni cu învățatul.”

Și într'adevăr peste trei zile era cu ultima diplomă în buzunar și cei trei prietini îl petreceră la gară cu capetele plecate, cu gândurile departe la Țara Ardealului.

Ion Agirbiceanu.

—|0|—

NU MAI PLÎNGE ...

*La fereastră vîntu'n frunze spune de sfîrșitul verii
Și tăcerea din odaie ce prielnică-î durerii,
Ce prielnică e raza stelei ce se stinge 'n vînt,
Dorului plecat pe calea ce-o închide un mormînt...*

*Te-ai luat din nou pe urma netihnitului tău gînd,
Și te-ai dus atît de-aproape că genunchi-ți pleci plîngînd;
Parcă însuși ești acolo și-o atingi și-i simți fiorii
Țărinei supț care viața ta și-a stîns de-apururi zorii...
Nu mai plînge, 'n duioșia sufletului tău curat
De-ai putea să simți o clipă ce 'ntunerec întinat
Ține-adesea loc de suflet, și de dorul ce te-omoară
Azi pe tine, cum ursite-s mii de suflete să moară,
Ne-ajungîndu-l niciodată, a-i pricepe cit de mare,
Cit de 'ntreg ți-a fost norocul în aevă ta visare.
Căci răpit a fost pe semne din seninul altor vremi
Îngerul ce odihnește supț țărîna ce-o blestemi.
Și-npoi cine știe dacă vecinic ne'ntelesa fire
N'a stîns vieți ca să-ți aprindă raza ta de fericire,
Și atunci de ce pe tine te-ar fi fost ales anume,
Cînd de oameni ce-și plîng morții plînd-î de vecii o lume?
Uite-te spre cer cînd cade cite-o stea ce nevăzut
Ne acopere vîzduhul locul unde a căzut,
Și de 'n clipa prăbușirii arde 'n fir de foc topit
Nu-i ca s'o jelim că moare, ci să știm c'a strălucit.*

Brăila.

Fatma.

—|0|—

EMINESCU ȘI TEATRU.

(Sfîrșit).

Cauza principală a acestei anomalii este că „teatrul românesc a avut în trecut drept model teatrul francez.” De-aici acel ton afectat, „acele prelungiri ale sfîrșitului cuvintelor”, aceea pronunție nasală a lui n, — care se află însă numai în vechea limbă bulgară, în limba polonă de astăzi și în cea franceză și nici decum în limba română. Em. combate cu strășnicie toate aceste maniere copiate după școala franceză și remarcă și laudă întotdeauna pronunția „firească și îmbărbătată”, „energică” a limbii românești.

„Nu știm de unde și pînă unde actorii români

aŭ pronunții atît de străine“, zice într'un articol foarte important despre pronunție. „Limba românească este din acele cu dreaptă măsură; ea n'are consoane prea moi, nici prea aspre, nici vocale prea lungi sau prea scurte: mai toate sunetele sînt medii și foarte curate. Cu toate acestea, în teatru avem ocazie de a auzi vorbindu-se cu ton franțuzesc (nasal) sau spaniol (gutural).“

„E drept că o ortoepie românească, o carte despre buna rostire lipsește, dar nu lipsește rostirea vie a claselor culte, nu lipsește scrierile bune, nu lipsește limba scrisă, a cărei dreaptă rostire este fixată de două sute de ani și mai bine. Ba chiar actorii români vorbesc foarte omenește acasă și cu prietenii lor; pe scenă-i altceva, acolo trebuie să vorbească ca Franțuții și Spaniolii.“

Chestiunea unei „pronunții generale“ l-a preocupat mult pe Em. În seria de prelegeri¹⁾ publice pe care avea de gînd să le ție în Maramurăș pe la anii 70—71, este și una cu titlul „Studii asupra pronunției“ și printre manuscrisele lui s'au găsit mai multe notițe, care cuprind material pentru această prelegere. (Scrieri I, p. 409—10, nota). Amintesc în treacăt numai că Em. face aici bărbaților din Transilvania imputarea că „cei de litere chiar — nu pronunță mai bine decît oamenii din satul lor“, pe cînd „fiecăruia i-ar fi rușine să pronunțe rău nemțește“; iar jumimea dela Universității își face o mîndrie din pronunția provincială. „Nu facem nimăru-i crimă din străinism“, zice Em., „cum nu-i facem din pronunția rea, însă pe cît avem încă vreme, să ne silim prin școli, de nu în casă și 'n viața publică, de-a introduce o pronunție generală.“

Dar „oricît de diferite ar fi pronunțiile în viață și în faptă“, „totuși pronunția pe scenă trebuie să fie pretutindenea una și aceeași — cea națională, căreia Ardelenii îi zic „frumoasă“. („Vorbește frumos românește“) — Aceasta este o „trebuință esențială a teatrului“.

Voi cita aici și părerea lui Em. asupra obiceiului unor scriitori din Țară, de a face din pronunția ardelenescă un obiect de haz pentru publicul lor:

„A face din pronunția provincială a unui popor un element de plăcută naivitate e permis, pentru că persoana care ne vorbește astfel ne devine simpatică, dar a face ridicolă o pronunție în launtrul unui șaceluiși popor, este procedura unui om care caută efect cu orice preț.“

O altă cerere față de actori este „să caracterizeze sau, cum se zice în limbajul teatrului, să creze rolurile“, „să se identifice în rolurile lor, să se simtă aveau ceea ce autorul piesei le prescrie a fi.“

De aceea actorii ar trebui să reprezenteze numai roluri, „care convin mai bine talentului lor“ și să le studieze bine „pentru a-și crea un capital de roluri și a-și adînci talentul.“

Firește, pentru aceasta trebuie un repertoriu de piese bune, cu caractere reale.

Adevărat că „este o veche maximă teatrală: că

un actor e dator să gîndiască nu numai cu autorul, dar adesea și în locul lui. Cite piese nu dătoresc succesul lor — nu valorii lor interne — ci jocului bine meditat al actorilor!“

Dar „actorul simte, cînd are să înfățișeze caractere adevărate și cînd imagine“ și „într'un caracter adevărat el e acasă.“

Piese slabă, dramele de spectacol, „sînt un adevărat pericol pentru inima și creerii actorului, un pericol ce nu se poate neutraliza decît printr'un repertoriu — ca serie mic, însă ales, — care să-i readucă pe nefericiții martiri, torturați în piesele de bulevard într'un aer mai curat, la măsură mai dreaptă, la caractere adevărate, c'un cuvînt un repertoriu care să prefacă tennita și spitalul în teatru.“

De aceea accentuează Em. neconținut importanța „pieselor bune“, căci prin ele „se formează un capital stabil pentru direcție: „repertoriul“ și pentru actori: „rolurile“; prin piesele bune se capitalizează munca, altfel foarte trecătoare, a actorului.“

În fața adevăratului talent Em. e cuprins de gînduri pesimiste.

„Pentru un om, care cunoaște bine stările de cultură din țara noastră, care știe ce efină e lauda și bațjocura jurnalelor și ce schimbător gustul publicului, se naște întrebarea gravă, dacă un artist, fie el oricît de pătruns de sfințenia aspirațiunii sale, va ști să se împotrivescă tuturor ademenirilor, pe care actorii setoși de aplauze le fac spectatorilor lor. După o lungă experiență ne-am încredințat că maiîn toate vremile adevărul, fie 'n arte, fie 'n științe n'a adus decît roade anuare, și că trebuie să ai credință tare, că ești plămuit din alt lut mai bun decît majoritatea oamenilor, pentru a nu te cobori la ei, a pune preț puțin pe copia lor și a asculta instinctul mai bun al naturii proprii. Dușmanul cel mai mare al acestui instinct este succesul și cu atît mai de temut, cu cît e mai ușor.“

La noi în țară succesul mediocrității e foarte ușor și lupta tuturor elementelor mai bune peste măsură grea.

Vorbînd în deosebi despre arta reprezentării dramatice, vom căuta în zadar, în țară la noi, un razim pentru talentele adevărate. Căci ce soarte-l așteaptă pe actorul cel mai bun chiar? Este vre-un repertoriu, în care fiecare figură să fie eternă, încît actorul să-și poată însuși „capitalul de roluri“, potrivit cu talentul său, singura avere, pe care un talent și-o poate cîștiga? Nu. Fiecare director e silit să deie sau piese de senzație, pline de crime, dureri fizice, boale, și lipsite de caractere dramatice, sau, alegînd o cale și mai rea, să deie farze obscene în chiotele unui auditoriu foarte primitor de asemenea hrană care nu apelează la inteligență sau la inimă, ci la simțiri mult mai josnice.“

În genere, despre public Em. are o idee foarte rea. „Cu părere de rău“ observă „că publicul nu prețuește îndestul silințele în adevăr vrednice de laudă pe care și le dă Direcția“. De aceea el se vede silit „să dea drept direcției că urmează gusturile publice“. „Căci într'adevăr un public, care strîmbă din nas, îndată ce vede repetindu-se de

1) Tot aici o prelegere „În favoarea teatrului“.

două-ori sau trei-ori o piesă bună, și așteaptă cu nerăbdare tot piese nouă, crezându-i pe actori ca fiind de poștă; și un public ce aplaudă pe piesele rele și primește cu multă răceală pe cele bune, care prin eventuala sa nepăsare silește pe direcție să deie trei piese nouă pe săptămână, un asemenea public pierde dreptul de a avea un teatru bun și ne mirăm cum de actorii demoralizați de asemenea muncă de salahori, unde orice idee de artă dramatică e subordonată trecătoare petreceri, își mai dau atita silință, de-și știu încăle rolurile."

În articolul de încheiere, Eminescu se întreabă, în fața stărilor reale, dacă se va putea realiza un „teatru național” în înțelesul pe care îl dă el cuvântului.

„Drept că epoca noastră e neîncredătoare și sceptică. Multele decepțiuni, pe care inteligențele mai sănătoase le-au avut pe toate terenele, pe cel literar, științific politic ș. a., a făcut să incolțiască în sufletul nostru părerea că din Nazareth nu poate eși nimic bun.

Această părere nu e tocmai nejustificată, de și cam unilaterală. Noi credem că răul de căpetenie este următorul. În toate ramurile activității publice n'a fost și multă vreme încă nu va fi stabilitate. Precum în viața statului fiecare urmaș strică jucăriile, pe care și-le făcuse predecesorul său, tot așa în teatru vedem succedându-se direcții cu totul deosebite. Într'un an veem tendințe mai curate, într'altul ne trezim din nou cu Offenbachiașele, iar o parte din public, căruia-i mai place un repertoriu, ce nu-i dă nici de gândit, nici de simțit, incurajează adesea piese, la care un tată de familie nu-și duce bucuros nici nevasta nici copiii. Întrebarea dar este, dacă teatrul românesc are destulă putere de viață ca să se cristalizeze în mijlocul nestatorniciei împrejurărilor noastre. Cu toată sfiala, ce ne-o impune fizionomia intelectuală a României, vom răspunde totuși da”.

Dovadă sînt începuturile bune care s'au putut vedea în cursul reprezentațiilor.

Eminescu credea — și era îndreptățit pe atunci să creadă — că „în atmosfera mai liniștită a lașilor se va crea poate și un teatru”, „o atmosferă artistică, unde oamenii de orice opinie să poată privi c'un, egal interes zugrăvirea părții interne din om.”

Lipsa unui astfel de teatru este „o lacună a culturii noastre” și „un teatru al Curții, care să formeze un asil pentru arta națională n'avem”.

„Dar a pune pe scenă împrejurări și oameni, care azi sînt pentru a nu mai fi mine, înseamnă a da unui institut de cultură sufletească caracterul frivol al unui „café-chantant”, pe cînd dramele lui Shakespeare și comediile lui Molière se vor putea reprezenta și peste mii de ani și vor fi ascultate cu același viu interes, căci pasiunile omenești vor rămînea în veci aceleaș esin

„Arta este senină și vecinică”.

Dr. I. Borcea.

DĂRI DE SAMĂ ȘI NOTIȚE BIBLIOGRAFICE

Dr. Elie Miron Cristea, ieromonah: „Iconografia și întocmirile din internul bisericii răsăritene.” Sibiu 1905. 8° XVII, 297 pg.

Între acei oameni ai viitorului, cari pe lângă indeletnicirile lor banauice, se mai gîndesc și la răspindirea prin scris a învățăturilor bune și de folos ieromonahul Cristea ocupă locul de frunte, în Sibiu. Numărul scrierilor sale, întocmite toate cu stăruință, rivnă și pricepere, l-a înmulțit în mod simțitor, scoțînd acum de curînd în tipar o carte, care pe lângă valoarea ei practică incontestabilă mai are și meritul de a fi abordat niște chestiuni asupra cărora chiar și cei chemați se aflau în completă desorientare. Deși, după-cum să știe, această carte „Iconografia” e izvorită din o trebuință locală, cu prilejul înfrumusețării catedralei românești din Sibiu, ea trece totuși mult peste marginile înguste ale unei scrieri de interes local și de ocazie. Prin forma și cuprinsul său ea reclamă un interes general și preponderant din partea tuturor, cari iubesc podoaba casei lui Dzeu și o cultivă.

În „precurvintare”, autorul dă cîteva reflexii istorice asupra ființării și vechimii creștinismului la Români cum și asupra obiceiului de a împodobi bisericile, ne mărturisește, că lucrarea de față l-a costat 5 ani de studiu și termină prin a-și reclama cu inzistență, paternitatea ideii de a se aplica motive românești și în pictura bisericească. — Urmează apoi caracterizarea picturii bizantine, a cărei notă dominantă o constituie idealismul. Pe cînd pictura apuseană, latină e mai reală, raționamentată (sic! pg. VI.) înfățișînd chipurile sfinților cu deplină naturalitate, ca fiindte reale: proprietatea stilului bizantin trebuie a se căuta în seriozitatea sfinții și impunătoare a figurilor și în rigiditatea formelor, ținute în contururi aspre și colorii vii, puternice.

Tendința picturii bizantine e să prezinte credincioșilor figuri „mai pre sus de fire”, fiindte supranaturale, aspectul cărora să inspire admirație pentru calitățile sufletești interne, iar nu pentru frumuseța și rotundimea formelor esteriore. „Pictura aceasta — scrie autorul — are liniște în compozițiune, înfățișînd persoanele ca neatine de patimi omenești. Esprimă o liniște patriarhală, o simplitate evangelică și deamnă și se ține cu mai multă stricteță decit alte direcții de pictură bisericească, de descrierile sf. scripturi și ale tradițiunii, adecă de adevărul istoric. În arta bizantină ies la iveală nu formele nude ale corpului sfinților, ci mai mult mărimea sufletească internă. De aceea arta bizantină nu-î scop, ci mijloc pentru edificare religioasă”. Splendoarea exuberantă a ritului oriental și ceremoniile pline de misterii au trebuință de o pictură foarte bogată, care ar fi chemată să întăriască și întregiască înțelesul cuvintelor din pricina cuprinsului lor adinc și tainic, dar pictura, prin puterea ei de vrajă, poate mai cu ușurință să piere în sufletele credincioșilor evlavie și credință, solicitîndu-le astfel sentimente etice-religioase. Deaceea să zice despre icoane, că ele sînt „biblia analfabeților”.

Stilul bizantin a trecut prin mai multe faze de dezvoltare, ajungând să-și primiască o formă mai stabilă, mai definitivă abia prin secolii XI—XII, din partea pictorului *Manuil Pauselinos*, numit și *Raffael* al școalei bizantine. Direcția bizantină impune pictorului anumite restricțiuni, îndrumând a se conforma, în creațiunea sa, textului evangelic și tradiției, carel constiitue izvoarele de căpetenie ale picturii bisericești. Dar în combinarea acestora, i se lasă deplină libertate de a-și valida și propria lui personalitate, dacă o are.“

Premiind aceste generalități, autorul ne dă mai departe prin o lungă serie de exemple — luate din diferite scrieri de specialitate, ori de dreptul din bisericile cercetate de autor — toate deslușirile necesare pentru a ști cutare sfinț cum trebuie pictat ca să se cheme că e în stil bizantin. Se găsec în multe locuri cifre exacte despre dimensiunile celor mai mari și mai însemnate biserică din lume, apoi descrierile singuraticilor icone și normele, pe carl pictorului nu-i este iertat a le perde din vedere. În partea aceasta lucrarea nu pare a fi încheată de ajuns, legătura între diferitele capitoli, ce se succedază după oaltă, e ceva cam laxă, scădere care rezultă probabil din chiar natura lucrurilor espuse. Alfel e laudabilă silința autorului de a pătrunde până în cele mai mică amănunte.

E interesantă acea parte a lucrării, în care autorul accentuiază necesitatea de a se introduce motive de ornamentică română în pictura bisericească și înzistă pentru crearea unui stil propriu românesc. În partea aceasta studiu e împeștriat și cu amintiri personale din trecutul autorului, care — după cum ne spune însuș — ani de-arindul a stăruit, atit pe cale ziaristică (în fosta „Tribuna“ dela Sibii și prin „Telegraful Român“, de unde se și reproduc citeva fragmente dintr'un articol), cit și în conversațiile sale private cu diferite doamne și domnișoare, ca să ciștige cit mai mulți aderenți direcției naționale, al cărei inițiator și propagator cu cuvintul se afirmă.

Studiul mai are și o parte bibliografică, în care se arată izvoarele utilizate de autor la compunerea acestei cărți. Se înșiră aci peste 40 scrieri de specialitate, românești, grecești, nemțești și franceze. (L—)

Anuarul VIII. al Societății pentru fond de teatru român, pe anul 1903—1904, Brașov 1905 (206 pp.) se prezintă iarăși sub forma unei cărți voluminoase și elegante. Partea literară cuprinde discursurile d-lui Vulcan, conferențele ținute cu prilejul adunării generale, recenziunile pieselor prezentate la concurs, statistica reprezentațiilor teatrale și biografia lui Atanasii Cimponești. „Amintirile dela școalele din Brad“ ale d-lui E. Hodoș sint foarte interesante și frumos povestite. D. Dr. P. Oprîșă face istoricul gimnaziului din Brad a căru conducere îl este astăzi încredințată. Și aici a fost aceeași însuflețire curată pentru carte, aceeași rivnă către lumină a unui popor trezit din robie, care a dat ființă și gimnaziului din Brașov. Iar figura lui Șaguna, a „Marelui Andrei“, ia proporții uriașe de apostol. Din povestirea, foarte conștiințioasă, puteau să lipsiască

numai prea multele amănunte și cifre. A treia conferență a fost a d-lui Blaga „Despre gust“. Urmează apoi recenziunile d-lor Il. Chendi și Șt. O. Iosif despre piesele intrate la premiū. Dintre cele nouă piese prezentate numai două, „Ireparabilul“, piesă în 5 acte și în deosebi „Pintea Viteazul“, dramă istorică în 3 acte și un tablou, au fost aflate „vrednice de mențiune onorabilă“. — Din statistica mișcării teatrale în 1904 reese că tot Alexandri ține locul cel dintil în repertoriul teatrelor noastre de diletanți. Mi se pare însă că se dă o întindere prea mare acestor statistice. Ar aiunge poate să se publice numai rezultatele, dar cu unele aprecieri critice. Altminteri prea seamănă ai-doma cu celebrele statistice literare din „Transilvania“.

Restul Anuarului cuprinde „partea relativă la administrație, descrierea adunării generale din Brad, lista membrilor“ și alte lucruri, carl — acestea — ar putea să și lipsiască. Și-aici aceeași poveste veche: procesul verbal și toată proza oficială se răsfață pe hirtie velină, îmbrăcate în haina pompoasă a copetelor împodobite și aurite, iar biata literatură netrebnică să vadă să-și caute singură, dacă găsește, un straiū mai de rind.

POȘTA REDACȚIEI

Fatma. Vă mulțumim pentru frumoasele poezii — și vă rugăm să ne mai trimiteți. Poezia „Pe drum“ am fi publicat-o cu drag, dar reproduceri nu dăm din principiu. Am fi bucuroși să știm și adresa DV. pentru vre-o eventuală scrisoare, în care se pot spune mai multe.

M. D. Verșet. Poezia DV. cu titlul neînțeles -- nu merge. Domnișoara poate, că

E cultă, iscusită
O damă de salon
Versată în muzică...

dar noi credem, că cu toate laudele și pârinteasca îngrijire cu care ați dori să-i ciștigați pentru viitor:

...un june
Cult și cu simțire
Român și cu nume
Demn de-a el iubire

totuș are mai multe motive de-a Vă cinsti în onorifică DV. „pozițiune de ampioiat“ decit după dovezile talentului poetic. — Noi la altele nu mai „reflectăm“.

I. B. Ticvanid. Cele trimise nu sint pentru revista noastră. Nicl poezia, nicl melodia „Dubă“. Societățile de coriști sint laudabile, însă versul nu e chemat să le proslăviască, indeosebi nu astfel:

Sint Român corist anume
Si încă fâinic de-al meu nume
Laud și rog pe Dumnezeu
Să ne scape de cel rău...
Joc teatru, declamez etc...

N. B. Năsăud. Poeziile ce ni-ați trimis nu sint lipsite de calități. Limba însă greșeste des — asemenea ritmul etc... Cetiți de pildă încă odată traducerea din Goethe și veți ajunge la această convingere. Mai încercați. Cetiți mai mult românește decit pe *Tompa* etc...

Itu. Versurile „Singur“ credem că s'au scris într-o „sară admirabilă“, dar nu au nicl una dintre calitățile carl disting poezia — de toast, de pildă. Unde-i rima, bat-o pustiă?

G. D. Cele citeva poezii sint începuturi palide, cari promit, dar în forma lor de astăzi nu se pot publica.

Tineretea iartă multe păcate, între cari nu cel de-a ticlui versuri e mai grav. Mai puteţi încerca.

M. P. Măcin. Versurile trimise sînt bunicele şi dovedesc mult simţ. Credem că ne veţi putea trimite şi publicabile. Abonamente se pot face în ori ce timp, cu preţurile indicate în revistă.

H. Păd. „Poeziile“ D-Tale sînt slăbuţe. Ceteşte mult româneşte şi veţi ajunge cu vremea la gînduri mai bune. Dacă veţi împlini această dorinţă a noastră, veţi zîmbi şi D-ta odată cetînd aceste rînduri pe cari le eternizăm din poezia „Mi-e dor“, pentru viitor :

„Mi-e dor de Nema şi de Lica;
Mi-e dor de oameni de-la noi
Mi-e dor de tata şi de mama
Mi-e dor de-a noastră bilinduţi hoi !..“

„Mi-e dor de mica grădinuţă
Cu mere roşii şi gustoase
Mi-e dor de mica-mi bibliotecă
Mi-e dor de sălcile umbroase,“

Biblioteca — credem şi noi că e mică. Tirziu în viitorul depărtat, cînd va fi mai mare — atunci mai poţi încerca.

I. de P. Trimiteţi altele.

Dionis. Schiţa „După teatru“ nu se poate publica. Poate altele. Ţara D-V cu trecutul şi amintirile ei, nu vă imbie nici un subiect *romănesc* ?

D. I. Bucureşti. Schiţa „Zile triste“ dovedeşte, că dela D-V putem aştepta şi lucruri mai bune. Asemeni şi poezia. Trimiteţi şi altele, să putem alege.

APARE:

La 1 şi 15 a fiecărui luni, stil v.
Preţul acestui număr 50 bani —
Pentru România 65 bani.

ABONAMENTUL:

Ediţia de lux: — — 20 cor. la an
Pentru străinătate: 25 „ „ „
Ediţia simplă: — — 12 „ „ „
Pe jumătate de an: 6 „ „ „
Pentru străinătate: 16 „ la an

Redacţia şi Administraţia:
IV., Strada Zöldfa, Nr. 7.

Red. resp.: MIHAI STAN.

Aviz.

Abonaţii noştri sînt rugaţi să binevoiască a grăbi cu achitarea abonamentului pe jumătatea a doua a anului.

Abonamente se primesc cu preţurile de 6 cor. pe 6 luni, ediţia simplă.
10 cor. pe 6 luni, ediţia de lux.

România :

8 cor. pe 6 luni, ediţia simplă.
12 cor. 50 pe 6 luni, ediţia de lux.

Kurczk és Tsa

Primul institut de chemigrafie.
Esecută clişee în aramă şi ţinc, pe lângă garanţie şi preţuri moderate.

Budapest, VIII. Szentkirályi-utca 13

ARDELEANA

Institut de credit şi economii, Societate pe acţii. Sediul Orăştie, casele proprii. Fondată la 1885. — Capital social: 500,000 cor. — Fonduri: 400 de mii coroane. — Starea depunerilor: peste 2,400,000 cor. — Primeşte :

Depuneri spre fructificare, dela particulari cu 4%

— Darea de venit după interese o solveşte institutul separat. —

Depuneri şi ridicări făcute prin poştă se efectuează cu întoarcerea poştei.